

4.2.2020

EOAK/4802/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Piatta Skottman-Kivelä

VAHINGONKORVAUSVASTUU KOTIIN VIETÄVISTÄ LAITTEISTA YM.

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään - - - kaupungin ja sen - - - peruskoulun menettelyä erityisesti asiassa, joka koski kotiin vietävien koulun tietoteknisten laitteiden käyttöehtolomaketta. Kantelija katsoi, ettei hän huoltajana voinut allekirjoittaa lomaketta, koska vanhempi saattoi sen perusteella joutua ylimääräiseen vastuuseen. Lomakkeessa oli määritelty rikkoutuneelle tietokoneelle kiinteät korvaussummat laitteen käyttöiän mukaan.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta - - - kaupungin - - - toimitti lausunnon, jonka liitteenä oli - - - peruskoulun rehtori - - - selvitys. - - -

3 RATKAISU

Oikeusohjeita ym.

Perustuslain 16 §:ssä jokaiselle turvattu subjektiivinen oikeus maksuttomaan perusopetukseen merkitsee sitä, että opetusta on voitava saada ilman oppilaalle aiheuttuvia kustannuksia. Opetuksen ohella myös välttämättömien opetusvälineiden, kuten oppikirjojen, on oltava maksuttomia (HE 309/1993 vp). Perusopetuslain 31 §:ssä säädetään opetuksen maksuttomuudesta muun ohella, että opetus ja sen edellyttämät oppikirjat ja muu materiaali sekä työvälineet ja työaineet ovat oppilaalle maksuttomia.

Perusopetuslain 35 §:n mukaan oppilaan tulee osallistua tässä laissa säädettyyn opetukseen, johon hänet on otettu, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Oppilaan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa. Vahingoista tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle. Säännöksen esitöissä (HE 66/2013 vp, s. 44) on todettu, että vahingonkorvauksen vaatiminen ja teosta rankaiseminen ovat toisistaan riippumattomia toimenpiteitä, eikä vahingonkorvausta saa käyttää rangaistuksenomaisesti.

Oikeuskäytännössä on useissa tapauksissa katsottu, että vanhemmat ovat vastuussa lastensa aiheuttamista vahingoista. Tällöin vastuu perustuu kuitenkin tuottamukseen, koska vaaditaan, että vanhemmat ovat laiminlyöneet lasten asianmukaisen kasvattamisen tai valvonnan.

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä (EOAK/1384/2016) on todettu, ettei koulu voi yksipuolisesti päättää tai määrätä korvauksista. Korvauskäytäntöjen tulee koulussa olla yhdenvertaiset kaikkiin oppilaisiin nähden, vaikka vahingonkorvaus tuleekin arvioida jokaisen oppilaan kohdalla yksilöllisesti. Lähtökohtaisesti oppilaan vanhemmat eivät ole vastuussa oppilaan aiheuttamista vahingoista. Koulun tai opetuksen järjestäjän tulee sopia vahingonkorvauksesta oppilaan ja tämän huoltajien kanssa. Viime kädessä asiasta päättää tuomioistuin.

Myös Opetushallituksen ohjeessa (2017:5a, Tietokoneen, kännykän ja muiden mobiililaitteiden käyttöön liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista kouluissa) on osaltaan todettu oppilaan vahingonkorvausvelvollisuudesta muun ohella, että suositeltavaa olisi koulun kantavan pääsääntöisesti riskin laitteen rikkoutumisesta ja katoamisesta, ellei voida osoittaa, että oppilas on toiminut erityisen huolimattomasti. Myös alaikäinen on vahingonkorvausvelvollinen. Koulun (opetuksen järjestäjän) ja huoltajan tulee sopia vahingonkorvauksesta. Koulu ei voi yksin päättää vahingon korvaamisesta. Tarvittaessa koulu voi nostaa vahingonkorvauskanteen tuomioistuimessa.

Saatu selvitys

Saadun selvityksen mukaan - - - peruskoulussa käytössä ollut lomake oli ollut sisällöltään erilainen kuin kaupungin tietohallinnosta kouluille käytettäväksi toimitettu, Opetushallituksen ohjeistuksen mukainen lomake.

- - - lausunnon mukaan - - - hallinnosta ei ollut riittävällä selkeydellä ja tarkkuudella ohjeistettu koulun henkilöstöä korvausvastuun lähtökohdista, mikäli kotiin vietävä tietokone vahingoittuu. Edelleen lausunnon mukaan kantelun johdosta tullaan varmistamaan, että jokaisella koululla on käytössään alun perin käytettäväksi tarkoitettu lomake ilman kiinteitä euromääräisiä summia ja ilman lausetta maksun ehdottomuudesta. Samassa yhteydessä kouluja tullaan vielä tiedottamaan oppilaan korvausvastuun lähtökohdista huomioiden muun muassa laillisuusvalvonnan ratkaisukäytännössä todettu.

Johtopäätös

Totean, että - - - kaupungilla perusopetuksen järjestäjänä on kokonaisvastuu huolehtia siitä, että sen koulujen tiedossa ja käytössä ovat oikeat ja voimassaolevat opetuksen järjestämiseen liittyvät lomakkeet. - - - lausuntoon viitaten ja ottaen huomioon edellä kuvatut toimenpiteet, joihin asiassa on kantelun johdosta sittemmin ryhdytty, pidän riittävänä toimenpiteenä kiinnittää - - - huomiota edellä sanottuun.

Asia ei muutoinkaan antanut aihetta puoleltani enempään.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen - - - kaupungin tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.